

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o wniosku posła Barwińskiego i towarzyszy w sprawie wydania ustawy krajowej o obowiązkowych spółkach rolniczych.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła Barwińskiego i tow. z zarysem ustawy o obowiązkowych spółkach rolniczych został przekazany uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. stycznia 1898 Komisji gospodarstwa krajowego, która niniejszem zdaje o nim sprawę.

Wniosek ten zawiera postanowienie analogiczne z przedłożeniem c. k. Rządu, wniesionem na posiedzeniu Rady Państwa z dnia 10. października 1893 o zawodowych stowarzyszeniach rolników, w miejsce którego projektu wniósł c. k. Rząd w r. 1896 a później w r. 1897 przedłożenie zmodyfikowane a dotyczące tego samego przedmiotu.

Cel, zadanie, środki i organizacja spółek względnie stowarzyszeń rolniczych są te same we wniosku jak i przedłożeniu rządowem.

Celem jest poprawa bytu moralnego i materyalnego rolników przez pielegnowanie łączności, wzajemne pouczenie i wspieranie się, przez utrzymanie i wznowianie poczucia obowiązków stanu rolniczego pomiędzy stowarzyszonymi i przez popieranie ich gospodarczych interesów.

Zadanie objęte zarówno wnioskiem jak i przedłożeniem rządowem jest następnie: zakładanie wspólnych składów, magazynów itp. dla rolniczych płodów, należących do członków, sprzedaż tych płodów i zakupno przedmiotów gospodarskich na rachunek członków, zakładanie kas pożyczkowych, pośrednictwo w zaciąganiu amortyzacyjnych pożyczek hipotecznych, staranie o zaopatrzenie zarówno gospodarzy jak służby i robotników w razie choroby lub niezdolności do pracy, stręczenie zarobku i robotników, staranie o kontrolę nasion i pośrednictwo między stowarzyszonymi a stacyami kontroli nasion, pośrednictwo i agencja w sprawach ubezpieczeń, zakładanie i popieranie stowarzyszeń dla hodowli bydła, statystyka stowarzyszeń, ułatwianie obrony prawnej dla członków.

Środki potrzebne do działania mają być czerpane według obydwu projektów z dodatków do podatków.

Tak samo organizacja jest jednaka w obydwu projektach. Polega ona na zasadniczym przymusie należenia każdego właściciela gruntu do stowarzyszenia.

Wniosek w mowie będący jest przeto wznowieniem projektu rządowego, którego postanowienia szczegółowe wnioskodawca zmodyfikował usiłując je zastosować do właściwości i stosunków naszego kraju.

Nikt nie odmówi uznania celowi założonemu przez projektowaną ustawę i zadaniom nią objętym. Wszak idzie o stworzenie warunków, wśród których praca rolnika byłaby

wolną od przeszkód tamujących jej rozwój a doznać miałyby wszelkiej opieki i poparcia, wskutek czego musiałyby być możliwie najwydatniejszą.

Na środki projektowane a mające spowodować nowe obciążenie ludności tylko pod tym warunkiem możnaby się zgodzić, gdyby prawdopodobne spodziewane rezultaty zastosowania ustawy były zdolne co najmniej równoważyć te nowe ciężary.

Tymczasem organizacja projektowana sama przez się i w swych szczegółowych postanowieniach niedaje pod tym względem rękojmi. Przymus bowiem podstawowy należenia do stowarzyszeń ograniczonych na sądowe powiaty a łączących się w stowarzyszeniu krajowym, stworzy dopiero ramy dla organizmu, ale nie jest w stanie sam przez się nadać mu żywotności i ztąd płynącego ruchu skutecznego i rozwoju. Do tego potrzeba pewnych dodatnich przymiotów, które niebyłyby wyjątkowe lecz charakteryzowały ogół ludności wiejskiej jak pewien poziom oświaty i dobrobytu, gotowość bezinteresowna do ofiary czasu i pracy na usługi drugich, wzajemne zaufanie, łatwość inicjatywy. Nade wszystko zaś niezbędny byłby znaczny zastęp ludzi obdarzonych ruchliwością i rutyną kupiecką.

Takie cenne przymioty n ludności wiejskiej wyrobić i takich ludzi uzdolnionych do kierownictwa sprawami stowarzyszeń o celach tak rozległych może przygotować dopiero praca wychowawcza i trud cywilizacyjny wielkiego lat szeregu.

Uzasadnionem jest jednak przypuszczenie, iż organizacja korporacyjna ludności rolniczej przez zjednoczenie dążeń manifestujących się w licznych poszczególnych instytucjach z równoczesną decentralizacją, — będzie w przyszłości uwieńczeniem obecnego ruchu agrarnego.

Komisya gospodarstwa krajowego atoli mniema, iż jak na teraz bardzo wdzięczne i pożyteczne pole do działania stoi otworem dla ludności rolniczej w towarzystwach gospodarskich, kółkach rolniczych, kasach pożyczkowych i oszczędności gminnych i powiatowych, których działalność tem bardziej należałoby spotęgować i pogłębić, ileżę noszą na sobie cechę nietylko ekonomiczną ale także wychowawczą.

Pierwszy projekt rządowy o zawodowych stowarzyszeniach rolników z roku 1893 został przekazany uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 13. lutego 1894 Wydziałowi krajowemu do zbadania, sprawa jednak nie przyszła na porządek dzienny ponieważ projekt został cofnięty w skutek opozycji rolników. Na tegoż miejsce wniósł c. k. Rząd w r. 1896 a później w roku 1897 nowe projekta. Te ostatnie są to tylko projekta ramowe ustawy państwowej w obrębie której wolno będzie ustawodawstwu krajowemu ustanowić daleko idące wyjątki od ogólnego przymusu jak ograniczyć ustawę na pewne części kraju wyłączyć pewne grupy rolników od uczestnictwa a zjednoczyć je w odrębne stowarzyszenia. I z tych projektów żaden nie stał się ustawą.

Gdy zaś c. k. Rząd stoi na stanowisku wydania ustawy państwowej, w której ramach miałyby się obracać ustawodawstwo krajowe, Komisya gospodarstwa krajowego sądzi że już w obecnej chwili rozwijać akcyę w kraju w tym kierunku jest usiłowaniem przedwczesnem a nawet bezprzedmiotowem.

Ze względu jednak że wniosek w mowie będący wypłynął z motywów poważnych, ze względu że rolnictwo przechodzi kryzę ciężką i trudną do zwalczenia, mniema Komisya z drugiej strony, że zbieranie i rozstrząsanie proponowanych w tej mierze środków zaradczych jakiegokolwiek one natury są, nie powinno zostać bez korzyści.

Z tego powodu Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm odstępuje Wydziałowi krajowemu wniosek w sprawie wydania ustawy krajowej o obowiązkowych spółkach rolniczych do zbadania w swoim czasie, przy rozstrząsaniu projektów agrarnych.

Lwów dnia 16. lutego 1898.

Przewodniczący:
Gorayski.

Sprawozdawca:
Krzysztofowicz.